

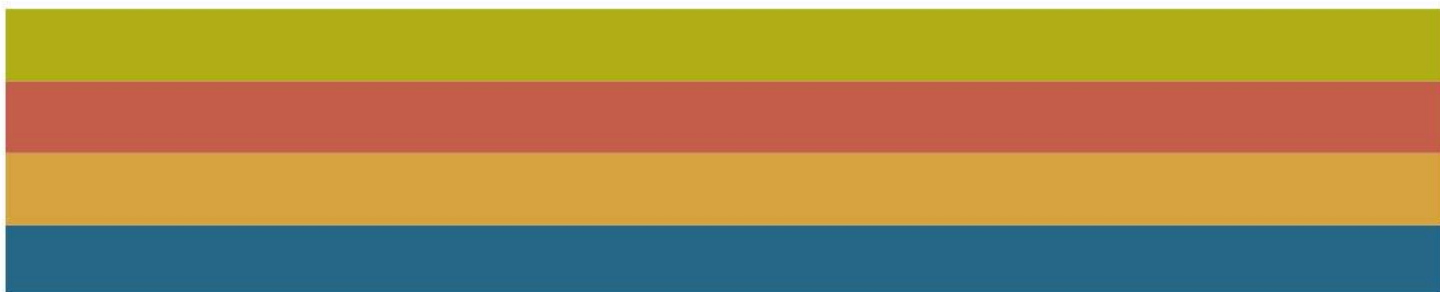
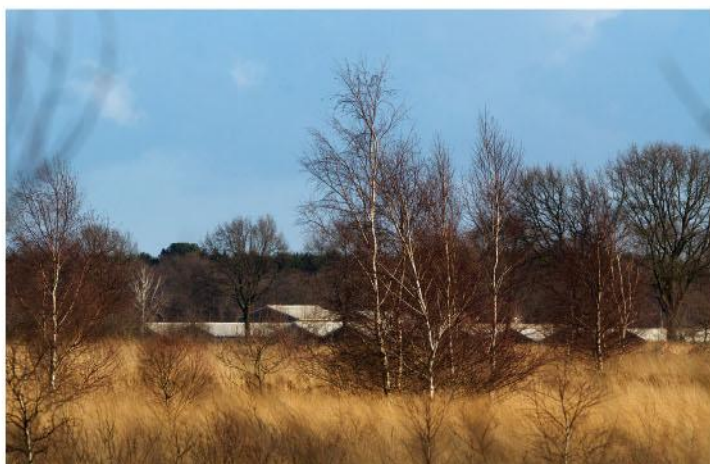

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsplan Laakhaven Centraal, gemeente Den Haag

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

22 oktober 2025 / projectnummer: 3964

1 Advies voor de inhoud van het MER

De gemeente Den Haag wil het gebied Laakhaven Centraal herontwikkelen. Dit gebied is onderdeel van het overkoepelende ‘Central Innovation District’ (CID, zie figuur 1). De stedelijke ontwikkeling van Laakhaven Centraal voorziet in ongeveer 6.500 woningen, bedrijvigheid, diverse voorzieningen zoals winkels en horeca en in kantoorfuncties. Ook komt er een stadspark en een mobiliteitshub¹ (zie figuur 2).

Om de herontwikkeling van Laakhaven Centraal mogelijk te maken, stelt de gemeente Den Haag een omgevingsplan op. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De gemeenteraad van Den Haag heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).²

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over het omgevingsplan Laakhaven Centraal het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

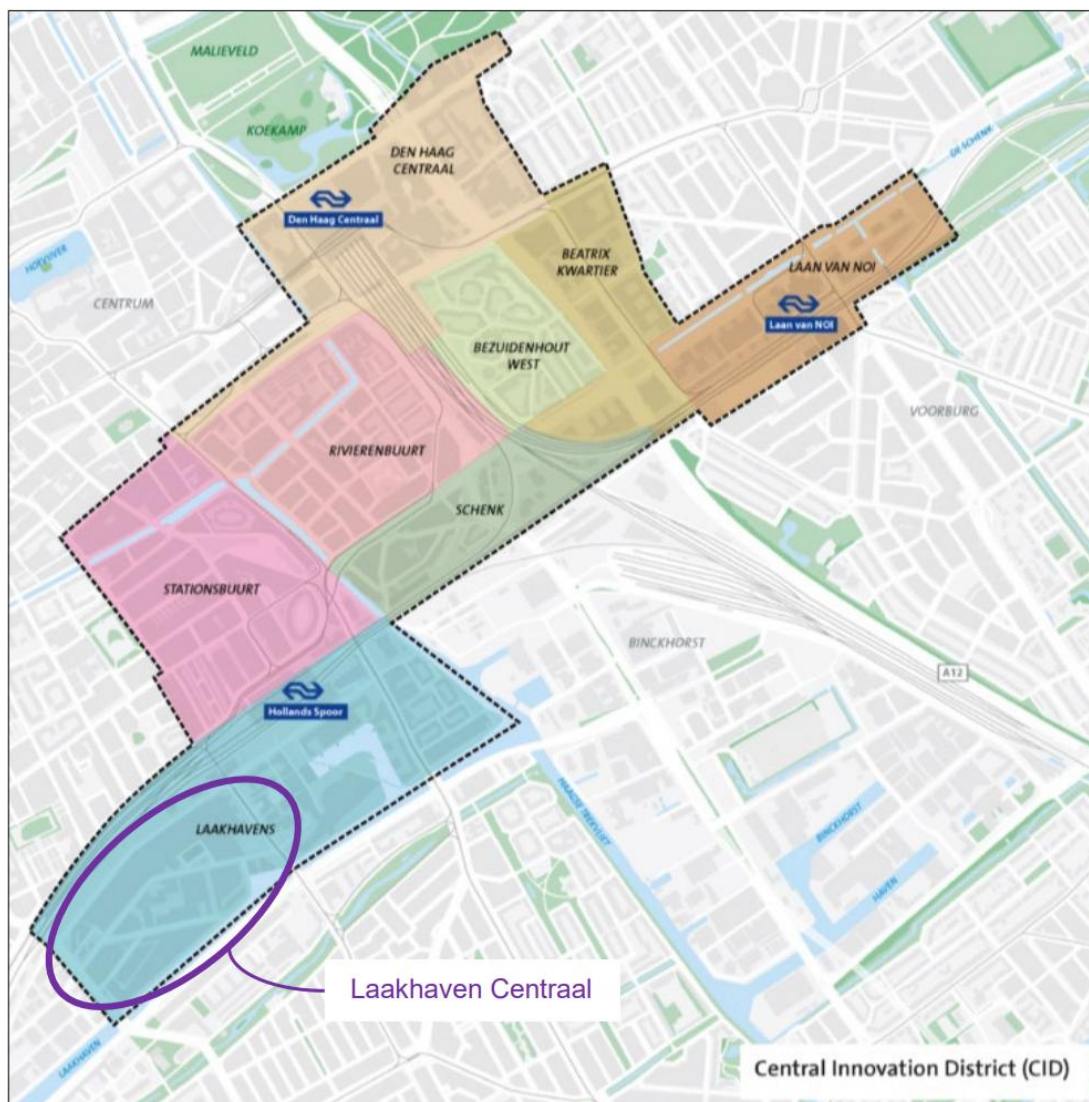
- **Concrete doelen en samenhang overkoepelende plannen:** beschrijf concrete en toetsbare doelen voor Laakhaven Centraal. Geef aan hoe de doelen en ambities uit overkoepelende plannen (CID en de Omgevingsvisie van de gemeente Den Haag) vertaald zijn in de doelen voor Laakhaven Centraal. Geef daarbij aan hoe wordt omgegaan met onzekerheden en nieuwe inzichten sinds vaststelling van de overkoepelende plannen.
- **Alternatieven, milieugevolgen en doelbereik:** de NRD gaat uit van één inrichtingsalternatief. Door de invulling van het gebied te optimaliseren kan de nodige milieuwinst behaald worden. Onderzoek daarom in ieder geval ook een alternatief rond het thema leefkwaliteit en een alternatief rond het thema klimaatbestendigheid. Beoordeel de milieugevolgen voor het plan en deze alternatieven. Doe dit voor zowel de aanlegfase als de gebruiksfase. Geef per alternatief ook aan in hoeverre de doelen voor Laakhaven Centraal worden behaald én wat de bijdrage is aan het behalen van de overkoepelende plannen. Beschrijf welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn om negatieve effecten te voorkomen of verminderen (ook tijdens de aanlegfase).
- **Monitoring en evaluatie:** stel een monitorings- en evaluatieplan op om bij de uitvoering van het plan de milieugevolgen en de bijdrage aan de doelen te toetsen. Hiervoor is ook de (snelle uitvoering van de) monitoring voor het CID essentieel. Sluit bij de monitoring voor Laakhaven Centraal aan bij de monitoring voor het CID én de monitoring van de omliggende projecten en ontwikkelingen.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig en toegankelijk document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

¹ Een mobiliteitshub is een fysieke plaats waar verschillende vormen van mobiliteit (zoals auto's, openbaar vervoer en fietsen) samenkomen. Voor meer informatie, zie de [website van Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid](#).

² Haskoning Nederland B.V. 2025. *Notitie Reikwijdte en Detailniveau: Milieueffectrapportage bij het TAM-omgevingsplan Laakhaven Centraal in Den Haag*. Gemeente Den Haag.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Figuur 1: Ligging Laakhaven Centraal in CID (bron: NRD).

Aanleiding MER

De herontwikkeling van Laakhaven Centraal moet voorzien in ongeveer 6.500 woningen. Ook moet het voorzien in meerdere voorzieningen, waaronder 24.500 m² winkelloppervlak, 32.000 m² kantooroppervlak, 28.000 m² bedrijfsoppervlak en ruimte voor horeca, onderwijs, zorg en sport. Daarnaast komt er een park (25.500 m²) en een mobiliteitshub met 2.000 autoparkeerplaatsen en 24.000 fietsparkeerplaatsen.

Om de stedelijke ontwikkeling in Laakhaven Centraal mogelijk te maken, moet het worden opgenomen in het omgevingsplan. De gemeente maakt daarvoor gebruik van een zogeheten 'tijdelijk alternatieve maatregel' (TAM)-omgevingsplan via het Informatiemodel Ruimtelijke Ordening (IMRO)-model. Dit omgevingsplan bevat regels voor een stedelijk ontwikkelingsproject. Dit is een mer-

(beoordelings)plichtige activiteiten (activiteit J11 in Bijlage V van het Omgevingsbesluit). De gemeente stelt daarom een project-MER op.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Den Haag – besluit over het omgevingsplan Laakhaven Centraal.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3964 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

Figuur 2: Concept plankaart Laakhaven Centraal (bron: NRD).

2 Doel, beleid en besluiten

2.1 Achtergrond, context en doel

Laakhaven Centraal is het meest zuidwestelijke deel van het Central Innovation District (CID) en ligt dichtbij het station Hollands Spoor. Voor het overkoepelende CID is in 2021 een Structuurvisie vastgesteld, waarvoor een planMER is opgesteld.³ Gekozen is voor het

³ De Commissie heeft destijds geadviseerd over dit plan-MER. De structuurvisie, het plan-MER en het advies van de Commissie zijn te vinden op de [website van de Commissie](http://website.van.de.Commissie).

zogenoeten 'alternatief 3B' uit het planMER voor het CID. In dit alternatief worden in het totale CID 20.500 woningen gebouwd. Ook is er een geplande groei van het aantal arbeidsplaatsen met 25.000 en is er een sterk sturend mobiliteitsbeleid (onder andere met lage parkeernormering, een focus op openbaar vervoer en fietsmaatregelen). Daarnaast is een pakket aan ruimtelijke principes vastgelegd die in alle deelgebieden leidend zijn. Zo is er een kwaliteitsplan voor het CID, een ontwikkelvisie voor Laakhaven Holland Spoor én een beeldkwaliteitsplan. In de afgelopen periode zijn andere ontwikkelingen binnen het CID al gestart zoals de herontwikkeling van de Verheeskade, de transformatie van de SoZa-locatie en de aanleg van de gebouwen Escher Gardens en The Grace.⁴ Bij de verdere uitwerking van de deelgebieden speelt een aantal overkoepelende vraagstukken waarbij het de opgave is om de doelen voor het gehele CID goed te bewaken. Ook is er een nieuwe omgevingsvisie voor de gemeente Den Haag, waarin verschillende ambities staan. Beschrijf daarom in het MER de uitgangspunten en randvoorwaarden die vanuit het CID en de Omgevingsvisie moeten doorwerken in Laakhavens Centraal.

2.2 Beleidskader

De NRD geeft geen opsomming en/of beschrijving van relevant beleid. Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid van belang is voor de herontwikkeling van Laakhaven Centraal. Beschrijf welke randvoorwaarden hieruit voortkomen en hoe hieraan wordt voldaan. Ga daarbij in ieder geval in op:

- de Omgevingsvisie Den Haag, Haagse richtinggevende normen voor maatschappelijke voorzieningen en groen 2024⁵ en beleidsdocumenten voor het CID;
- de ontwikkelvisie voor Laakhaven Holland Spoor;
- wet- en regelgeving en (nationaal, provinciaal en gemeentelijk) beleid op het gebied van klimaat, natuur, mobiliteit, geluid, luchtkwaliteit, (externe) veiligheid en cultureel erfgoed;
- het Nationaal Programma Circulaire Economie en het Nieuwe Normaal (circulair bouwen)⁶;
- het Schone Lucht Akkoord;
- de Regionale Energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte.

Geef aan hoe deze wet- en regelgeving en dit beleid worden vertaald in het plan voor Laakhaven Centraal.

2.3 Te nemen besluit(en)

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor een (TAM)-omgevingsplan⁷. Daarnaast worden mogelijk andere besluiten genomen voor de realisatie van

⁴ Deze ontwikkelingen bevinden zich in verschillende fasen van uitwerking en concreetheid. De Commissie heeft over deze ontwikkelingen geadviseerd. Deze adviezen zijn te vinden op de website van de Commissie: [Verheeskade](#), [SoZa-locatie](#), [Escher Gardens](#) en [The Grace](#).

⁵ Zie [Haagse richtinggevende normen voor maatschappelijke voorzieningen en groen 2024](#).

⁶ Zie [Het Nieuwe Normaal | Cirkelstad](#).

⁷ TAM staat voor 'Tijdelijke alternatieve maatregel'. Met deze maatregel kunnen gemeenten het bestaande omgevingsplan wijzigen voor urgente gebiedsontwikkelingen. De maatregel is tot 1 januari 2026 in gebruik. Voor meer informatie over de TAM, zie de [website van Informatiepunt Leefomgeving](#).

de stedelijke ontwikkeling, zoals vergunningen. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

Beschrijving voorgenomen activiteit

De NRD geeft een beschrijving van het voornemen. Zo ligt het plangebied in een drukke stedelijke omgeving en is het omringd door infrastructuur in de vorm van het spoor en verkeerswegen. Aan de hand van een raamwerk met de gebiedstypologieën 'rust', 'ruis' en 'reuring' is Laakhaven Centraal ingedeeld in zones. Deze typologieën hebben verschillende doelen voor het gebied.⁸

Werk de beschrijving van het voornemen in het MER zo uitgebreid uit als nodig is om de milieueffecten te kunnen beoordelen. Beschrijf in het MER de stappen die tot nu toe in het ontwerpproces zijn gemaakt. Onderbouw (vanuit milieuoogpunt) de keuzes die hebben geleid tot het plan zoals gepresenteerd in de NRD. Geef aan hoe hiermee invulling is gegeven aan de doelen voor Laakhaven Centraal en beschrijf de relatie met de doelen van het overkoepelende CID én de Omgevingsvisie Den Haag.

In de NRD staat dat al verschillende onderzoeken (bijvoorbeeld naar windhinder en schaduwwerking) specifiek voor Laakhaven Centraal zijn uitgevoerd. Deze onderzoeken hebben geleid tot optimalisaties van de inrichting. Laat zien welke optimalisaties dit zijn en welke keuzes en overwegingen hieraan ten grondslag hebben gelegen.

Participatie

De Commissie adviseert ook aan te geven welke partijen betrokken zijn en worden bij de ontwikkeling van het gebied. Beschrijf de resultaten van het participatieproces tot nu toe en geef aan welke invloed dit op de keuzes voor de inrichting heeft. Geef aan in hoeverre milieuoverwegingen bij eerder gemaakte keuzes een rol hebben gespeeld.

3.2 Alternatieven

In de NRD staat dat er geen alternatieven en varianten worden onderzocht in het MER, omdat deze al in beeld zijn gebracht in het MER bij de Structuurvisie CID. De Commissie wijst erop dat deze alternatieven niet het gewenste detailniveau bevatten voor een besluit over het omgevingsplan voor Laakhaven Centraal.

⁸ 'Rust' is een zone voor rustig wonen of werken in het groen, met een breder aanbod van woonconcepten, ruimte voor klimaatadaptatie en recreatie, ruimte voor basisvoorzieningen en kantoren en geen ruimte voor lawaaimakers. 'Ruis' is een zone met een grote rol voor bedrijvigheid en daardoor veel ruimte voor werk, ruimte-intensieve functies en logistiek en een hoog tolerantieniveau wat betreft overlast. 'Reuring' is een zeer levendige zone met de hoogste dichtheid en de meeste mensen op straat, ruimte voor ontmoeting en voorzieningen en geen tot weinig ruimte voor ruimte-intensieve functies en infrastructuur.

Daarnaast zijn er alternatieve inrichtingsvarianten én alternatieven vanuit belangrijke milieuthema's denkbaar. Door de zogenaamde 'hoeken van het speelveld' op te zoeken draagt de uitwerking daarvan bij aan verdere optimalisatie van het omgevingsplan. Ook geeft het onderzoeken van alternatieven de kans om in te spelen op onzekerheden in de functionele ontwikkeling van het gebied in het komende decennium en daarna. Dit onderzoek helpt de besluitvormers door te laten zien welke alternatieven/inrichtingsvarianten voor Laakhaven Centraal in meer of mindere mate aansluiten op de doelen uit de Omgevingsvisie en CID.

Daarom adviseert de Commissie in ieder geval de volgende thematische alternatieven uit te werken:

- **alternatief leefkwaliteit:** ga in dit alternatief uit van bijvoorbeeld (1) de maximalisatie van voldoende, hoogwaardige (groene) ruimte voor zowel actieve als passieve recreatie voor de ruimere omgeving; (2) veel ruimte voor voetgangers en minder voor gemotoriseerd verkeer; (3) zo min mogelijk hittestress; en (4) zo min mogelijk hinder van geluid, schaduw en wind. Denk daarbij aan een andere stedenbouwkundige configuratie, bijvoorbeeld door park Laakhaven meer te verbinden met het kanaal en daarmee tussen de gebouwen ruimte vrij te maken voor andere invullingen.
- **alternatief klimaatbestendigheid:** ga in dit alternatief uit van vergroting van de ruimte voor bijvoorbeeld (1) verkoeling met meer bomen en groen; (2) maximalisatie van de regenwaterbestendigheid; en (3) optimalisatie van het water- en bodemsysteem. Ook de uitwerking van dit alternatief kan bijdragen aan de verdere optimalisatie van het huidige voornemen.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Kies het studiegebied zodanig dat de samenhangen en afhankelijkheden tussen dit project, het CID en mogelijk een ruimer gebied goed in beeld komen. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven worden gerealiseerd. Ga bij de beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studie- en plangebied waarover al besloten is.

In en rondom het gebied vinden veel ontwikkelingen tegelijk plaats. Dit vraagt om een helder en eenduidig overzicht van wat wel en niet tot de autonome ontwikkeling behoort. De Commissie adviseert om in dit overzicht ook de verdere toekomst in beschouwing te nemen en daarvoor een doorkijk te geven. Voor sommige thema's volstaat daarbij een kwalitatieve beschrijving. Andere thema's moeten meer kwantitatief worden uitgewerkt. Motiveer de keuze voor jaartallen en voor de wijze van uitwerking. Maak inzichtelijk hoeveel milieuruimte er is voor Laakhaven Centraal uitgaande van de milieuruimte die er in het plan-MER voor het

CID is bepaald. Ga hierbij in op de mate waarin de bepaalde milieuruimte in het CID nog actueel is.

4.2 Effectbepaling en doelbereik

Fasering

De realisatie van het hele plan zal gefaseerd en verspreid over een periode van ruim tien jaar plaatsvinden. Dit betekent dat het plangebied er in verschillende fasen van realisatie anders uit komt te zien. Ook betekent dit dat gedurende een lange periode bouw- en sloopactiviteiten zullen plaatsvinden, met milieueffecten, langdurige hinder en bereikbaarheidsproblemen. Beschrijf in het MER zo concreet mogelijk de activiteiten die in de verschillende fasen en deelgebieden zullen plaatsvinden (sloop, aanleg, inrichtingen, tijdelijke voorzieningen en de eindsituatie). Illustreer dit met duidelijk kaartmateriaal.

Effecten van de sloop-, aanleg- en gebruiksfase

Geef aan of de sloop en bouw en bijbehorende fasering van aangrenzende projecten in het CID belangrijke effecten hebben en breng deze (voor zover mogelijk) in beeld. Te denken valt aan effecten op de omgevingskwaliteit (waaronder lucht, geluid, trillingen, bereikbaarheid, verkeershinder, natuur, uitstoot CO₂). Beschrijf daarbij de bereikbaarheid en beschikbaarheid van voorzieningen tijdens verschillende fasen, de herkomst en aan- en afvoer van materiaal en eventueel noodzakelijke depots. Beschrijf ook de mogelijke negatieve effecten op verkeersveiligheid en leefklimaat in de ruimere omgeving (het studiegebied) en in het plangebied voor de eerste bewoners die zich al in het gebied vestigen. Op deze manier ontstaat inzicht voor elke fase in de milieueffecten en kunnen deze worden gemonitord.

Gebruikte methoden

Onderbouw (waar relevant) de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het plan worden bepaald. Doe dit in ieder geval voor aantallen geluidgehinderden, luchtkwaliteit, energieprestatie en voor de mobiliteit en bereikbaarheid. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepalingen. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid, en dergelijke) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie en dergelijke). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven.

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is te laten zien in hoeverre de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd (het doelbereik). Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria. Gebruik de resultaten van de effectbeschrijving en van het doelbereik van de alternatieven om het voorkeursalternatief te optimaliseren.

Doelbereik

Geef per alternatief aan in hoeverre de gestelde doelen voor het gebied worden bereikt (het doelbereik). Doe dit voor de gestelde doelen voor Laakhaven Centraal én de mate waarin het plan bijdraagt aan de overkoepelende plannen zoals de doelen voor het CID en de ambities in de Omgevingsvisie Den Haag. Ga specifiek in op het behalen van de gestelde doelen voor groen en ruimtelijke kwaliteit voor Laakhaven Centraal en de ontwikkelingen in de omgeving.

Ruimte om te bewegen, spelen en verblijven is essentieel in stedelijke omgevingen. De gemeente Den Haag heeft voor spelen en gebruiksgroen richtinggevende normen vastgesteld. Park Laakhaven heeft een functie op het niveau van de buurt, de wijk, het CID en, volgens de NRD, heel Den Haag. Een voorbeeld is het project Escher Gardens, waar park Laakhaven is meegenomen in de norm van 8 m² gebruiksgroen. Het kwaliteitsplan beschrijft de plannen voor groen in Laakhaven. Op pagina 56 en 57 van de richtinggevende normen staat het CID genoemd met de opmerking dat alle woningen in het CID een stadspark of alternatief parkje binnen 300 meter van de woning hebben. Het is daarom belangrijk om de ruimte voor spelen en gebruiksgroen in Laakhaven te toetsen aan de richtinggevende normen hiervoor op het niveau van de buurt, de wijk, het CID en de gemeente Den Haag. Ga daarom in ieder geval in op het niet behalen van de gestelde doelen over groen voor de ontwikkeling Escher Gardens en de daar beschreven rol van de ontwikkeling in Laakhaven Centraal ter compensatie daarvan.

4.3 Mobiliteit en infrastructuur

Uit de NRD blijkt dat de gemeente Den Haag streeft naar een herziene ontsluitingsstructuur voor de verschillende typen weggebruikers. Dit kan echter niet los gezien worden van de mobiliteitsaanpak en de netwerken voor de infrastructuur voor de omliggende gebieden. Het is daarom van belang om de doelstellingen voor de toekomstige mobiliteit en bereikbaarheid in het plangebied duidelijk in het MER te beschrijven.

De Commissie heeft uit een mondelinge toelichting⁹ begrepen dat in het MER (de resultaten van) een lopend verkeersonderzoek wordt opgenomen op basis van de mobiliteitsstrategie zoals dat voor het hele CID wordt voorgestaan. Breng in dit verkeersonderzoek naast de huidige situatie ook de referentiesituatie en de toekomstige situatie (2040) in beeld en geef daarbij aan van welke aard en omvang van functies en van welke verkeersnetwerken wordt uitgegaan. De Commissie adviseert in dit verkeersonderzoek in ieder geval:

- de uitgangspunten en maatregelen te benoemen die uit de mobiliteitsstrategie voor het CID volgen en direct invloed hebben op de modal split¹⁰;
- de te verwachten verkeersgeneratie van het plan voor de situatie 2040 te berekenen en te onderbouwen inclusief de gehanteerde normen en aannames;
- de verdeling en toegang van (fiets)parkeerplaatsen en de invulling van de centrale mobiliteitshub;
- de fietsnetwerken, voetgangersroutes en de ontsluiting per openbaar vervoer voor de huidige en toekomstige situatie(s) te beschrijven. Laat zien of en in welke mate

⁹ Op 10 september 2025 bracht de Commissie een bezoek aan het plangebied. Hier kreeg zij een mondelinge toelichting op het plan en de NRD voor Laakhaven Centraal van de gemeente Den Haag en diens adviseurs.

¹⁰ Modal split is de verdeling van verplaatsingen over de verschillende vervoerswijzen, waaronder auto, openbaar vervoer en langzaam verkeer (fiets en lopen).

aanvullende hoogwaardige fietspaden en extra openbaar vervoer vanuit de omgeving naar de locatie en andere mobiliteitsmaatregelen bijdragen aan beperking van het autogebruik;

- voor het plangebied en voor de directe omgeving om het plangebied heen te berekenen wat de te verwachten intensiteiten voor het autoverkeer in de spitsperiodes zijn en hoe die doorwerken op de kwaliteit van de verkeersafwikkeling in het netwerk (belastingen van wegvakken en van kruispunten). Doe dit zo nodig met een dynamisch verkeersmodel;
- geef inzicht in de restcapaciteiten om de (on)mogelijkheden voor verdere gebiedsontwikkeling in de wijdere omgeving in de toekomst in beeld te krijgen;
- de oversteekbaarheid van de autoroutes rond het plangebied te onderzoeken en de benodigde maatregelen te beschrijven om de barrièrewerking te beperken.

Het parkeren van auto's en fietsen in de toekomstige situatie vraagt speciale aandacht. De gemeente hanteert hiervoor gebiedsgerichte parkeernormen. Beschrijf in het MER hoe met deze normen gekomen is tot:

- het te realiseren aantal autoparkeerplaatsen. Onderbouw dit in de vorm van een parkeerbalans voor het gehele plangebied;
- welke verdeling tussen de parkeergarages en de mobiliteitshub wordt beoogd;
- hoe het gebruik daarvan wordt gereguleerd. Denk daarbij bijvoorbeeld aan tarieven en het sturen met bewegwijzering.

Ook zijn voldoende en goed gespreide fietsstallingen van belang. Geef ook daarvan een beschrijving in soort stalling, ligging en omvang.

Geef aan op welke wijze de gemeente in het project kansen ziet en maatregelen treft om elektrische mobiliteit te stimuleren.

De Commissie wijst erop dat door de toenemende verkeersdruk de bereikbaarheid van het plangebied onder druk kan staan. Dit kan leiden tot verhoogde risico's voor de verkeersveiligheid, vooral voor het langzaam verkeer. Onderzoek deze risico's als gevolg van meer vrachtverkeer (laden en lossen, bezorgingen), hoge rijssnelheden op de ontsluitingswegen, oversteekbewegingen, de diverse in- en uitritten en het zicht op de weg en toenemend langzaam verkeer. Geef aan met welke maatregelen die risico's beheersbaar worden.

4.4 Leefkwaliteit en gezondheid

Maak bij de uitwerking voor de verschillende milieueffecten, zoals geluidhinder, groen en sociale veiligheid, onderscheid in de drie zones op basis van de gebiedstypologieën 'rust', 'ruis' en 'reuring' (zie paragraaf 3.1 van dit advies). Beoordeel ook het doelbereik per (relevant) milieuthema per zone.

Groen

Het is belangrijk dat park Laakhaven voldoende aantrekkelijk is voor bewoners en bezoekers. De Commissie constateert in de huidige opzet van het park twee knelpunten:

- een deel van het park ligt boven een ondergrondse garage. Hierdoor is de groeiruimte voor boomwortels mogelijk beperkt;

- het park kan hinder ondervinden van wind en schaduw die wordt veroorzaakt door de hoogbouw aan de zuidzijde.

Analyseer in het MER zo concreet mogelijk welke negatieve effecten hierdoor kunnen optreden. Voer ontwerpend onderzoek uit om deze effecten zoveel mogelijk te minimaliseren.

Sociale cohesie en veiligheid

Het is voor de sociale cohesie en veiligheid belangrijk om verbindingen te leggen tussen de verschillende bewonersgroepen, werknemers en gebruikers van het gebied. Daarnaast werkt de keuze voor levendige plinten door in de mate van 'ogen op straat'. Beschrijf en beoordeel daarom in het MER:

- of en hoe de omgeving uitnodigt tot bewegen door de mogelijkheden voor veilige en aantrekkelijke (hard)loop- en fietsroutes na te gaan. Het gaat hierbij om routes in het plangebied, naar andere delen van het CID en naar buiten het CID en naar station en OV-haltes. Beoordeel ook de oversteekbaarheid en veiligheid van drukke infrastructuur voor voetgangers en fietsers;
- de ontmoetings- en sport- en speelplekken voor de verschillende doelgroepen (studenten, kinderen, of bijvoorbeeld ouderen, werknemers). Belangrijk hierbij is dat deze plekken weinig worden gebruikt als de plekken als sociaal onveilig worden ervaren;
- verbindingen tussen verschillende bewonersgroepen, werknemers en gebruikers van het gebied. Doe dit voor de verbindingen tussen maaiveld en de (hogere) woonlagen, naar het groen of het water, en naar andere delen van het CID en de gemeente.

Luchtkwaliteit

Beschrijf de effecten op de concentraties van fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en NO₂ ook onder de grenswaarden. Beoordeel de bijdrage aan de achtergrondconcentratie en toets de concentratie ook aan de (aangescherpte) WHO-advieswaarden. Presenteer de resultaten in contourenkaarten van maximaal 1 µg/m³. Geef aan hoeveel woningen in de nieuw te ontwikkelen gebieden in de verschillende contouren komen te liggen. Geef voor bestaand gebied aan hoeveel woningen in de alternatieven te maken krijgen met een andere (lagere of hogere) concentratie luchtverontreiniging in stappen van 1 µg/m³.

Geluid

Het spoor en de wegen (in en rondom) het plangebied veroorzaken veel geluid. Geef – zoals in de NRD is aangegeven – kwantitatief en op kaart weer hoe hoog de geluidbelasting is door de verschillende bronnen en cumulatief in het gebied, ook op de verschillende bouwhoogten. Geef het te verwachten aantal ernstig gehinderden (vanaf 42 dB Lden) en ernstig slaapverstoorden (vanaf het laagst mogelijk niveau Lnight) per (deel)gebied. Toets de geluidbelastingen aan de grenswaarden en de WHO-advieswaarden¹¹.

Ook in de situatie dat de geluidbelasting onder de normen blijft, is vanuit gezondheidsoogpunt minimaal één rustige zijde van een woning aan te bevelen. Beoordeel daarom in hoeverre de nieuwe woningen beschikken over een rustige zijde en buitenruimte. Beschrijf en onderbouw de effectiviteit van eventueel noodzakelijk te nemen mitigerende maatregelen.

¹¹ Zie de [website van het RIVM](#).

Externe veiligheid

Beschrijf de effecten op externe veiligheid van het spoor en eventuele andere risicobronnen, zoals LPG-stations, buisleidingen, laadstations of andere (nieuwe) energiebronnen. Geef indien relevant de risicocontour van het Plaatsgebonden Risico (hierna: PR) van 10^{-6} /jaar en 10^{-8} /jaar of het invloedgebied en het aandachtsgebied op kaart weer. Laat zien waar zich kwetsbare en beperkt kwetsbare gebouwen bevinden en hoeveel mensen zich er ophouden. Bereken het groepsrisico als de locaties, functies en dichtheid van personen in het invloedgebied (globaal) bekend zijn. Beoordeel de toe- en afname in PR en aandachtsgebieden in het plangebied vergeleken met de referentiesituatie en alternatieven. Toets aan de grenswaarden en aan de oriëntatiewaarde van het groepsrisico.

Bedrijvigheid

Beschrijf en geef op kaart aan welke bedrijvigheid in het gebied (mogelijk) is, tot welke milieucategorie deze behoort en tot welke milieueffecten (geluid, geur, luchtkwaliteit, externe veiligheid) of zonering deze mogelijk leidt. Beoordeel de mogelijke blootstelling en gezondheidkundige betekenis.

4.5 Klimaat

Klimaatmitigatie

Maak onderscheid tussen de verschillende aspecten van klimaatmitigatie en beoordeel deze los. Breng de belangrijkste bronnen van broeikasgasuitstoot in kaart. Bepaal de CO₂-uitstoot gerelateerd aan mobiliteit (zowel in de aanleg- als gebruiksfase). Onderzoek de effecten van energiegebruik in de gebouwde omgeving in relatie tot CO₂-uitstoot. Ga in op de effecten van mobiliteitsalternatieven, energiebronnen en energiegebruik. Kijk in dit onderdeel ook naar materiaal gebonden emissies.

Geef aan in hoeverre de uitwerking van de plannen in lijn is met de eigen ambitie en de Nederlandse ambities voor CO₂-reductie. Ga daarbij in op de bijdrage die de gemeente in dit gebied levert aan de ambities van de Regionale Energiestrategie (RES) en de Warmtetransitievisie. Benoem daarnaast maatregelen waardoor de CO₂-uitstoot tijdens de aanleg- en gebruiksfase wordt beperkt.

Klimaatadaptatie

Geef aan welke maatregelen, regels en/of acties worden ondernomen om de ambities voor klimaatadaptatie te behalen, waaronder die uit Het Nieuwe Normaal¹² waaraan de gemeente Den Haag zich heeft verbonden (zie ook paragraaf 4.6 van dit advies). Geef aan of daarmee de ambities worden gehaald. Ga in ieder geval in op:

- **waterkwantiteit en -kwaliteit:** breng de effecten op waterkwantiteit en -kwaliteit zo kwantitatief mogelijk in beeld. Gebruik daarbij de informatie uit de klimaatstresstesten en de actuele informatie uit de KNMI-klimaatscenario's, met betrekking tot wateroverlast en droogte. Ga in op de mate waarin regenwater wordt vertraagd, afgevoerd, verzameld en/of hergebruikt. Dit geldt ook voor de verhouding 'verhard versus groen';
- **hittestress:** breng de temperatuurstijging kwantitatief in beeld. Doe dit ook voor hittestress in de woningen. Betrek bij het onderzoek de eventuele effecten van

¹² Dit raamwerk is van Cirkelstad. Voor meer informatie, zie de [website van het Nieuwe Normaal](#).

koelinstallaties, voor zover deze warmte uitstoten. Geef ook een beschouwing over de gezondheidsrisico's als gevolg van hittestress. Beschrijf de (bron)mogelijkheden om hittestress te voorkomen of te verminderen (minder verharding, materiaalkeuze, schaduwwerking en zonweringsmogelijkheden). Toets aan de doelstelling in de Omgevingsvisie om hittestress tegen te gaan bij de inrichting van de openbare ruimte.

Gebruik de analyses om een integraal en creatief watersysteem te ontwerpen. Ga daarbij in op regenwaterwaterberging en vertraagde afvoer naar het kanaal.

4.6 Duurzaamheid

Milieueffecten netcongestie

De Commissie constateert dat de uitvoering van de plannen voor Laakhaven Centraal (negatief) beïnvloed kunnen worden door de huidige netcongestie¹³ in de gemeente Den Haag. Naast mogelijke vertraging kan dit leiden tot milieueffecten. Zo leidt netcongestie tijdens de aanlegfase vaak tot het gebruik van tijdelijke gasaggregaten die zorgen voor onder andere een grotere geluidemissie en meer uitstoot van CO₂ en NO_x. De Commissie adviseert om mogelijke effecten van netcongestie mee te nemen in de uitwerking van de alternatieven en de (tijdelijke) effecten daarvan in beeld te brengen. Geef aan of en hoe wordt gestuurd op de gevolgen van netcongestie en ga in op mogelijkheden voor mitigatie van de gevolgen hiervan.

Energie- en warmtelevering

Ga in op de energie- en warmtelevering in het gebied. Beoordeel de ruimtelijke implicatie van de benodigde bovengrondse én ondergrondse infrastructuur. De energievoorziening in het plangebied én collectieve warmteconcepten (zoals WKO¹⁴ of warmtenetten) vragen namelijk aanzienlijke ondergrondse infrastructuur, zoals kabeltracés. Deze voorzieningen concurreren in de beperkte beschikbare ruimte met andere functies. Ook leiden ze (mogelijk) tot milieueffecten, zoals op bodem(leven) en grondwater (opwarming/vervuiling). Voor (eventuele) zonnepanelen én lokale batterijopslag in het plangebied wijst de Commissie op de brandveiligheidsrisico's en mogelijke versterking van piekbelasting en daarmee netcongestie. Ga in het MER in op deze aspecten, inclusief mogelijke technische en organisatorische maatregelen.

Breng deze effecten in beeld. Ga hierbij ook in op tijdelijke effecten (zoals graafwerk, grondverzet en trillingen) en benodigde ruimte voor de toepassing van (tijdelijke) batterijen. Beoordeel ook het doelbereik.

Circulariteit

Gemeente Den Haag heeft meerdere circulariteitsambities, waaronder het Nieuwe Normaal (hierna: HNN), een raamwerk voor circulair bouwen. De Commissie adviseert om aan de hand

¹³ Zie bijvoorbeeld de berichten hierover op de [website van Stedin](#).

¹⁴ WKO staat voor 'warmte-koudeopslag'. Dit is een methode waarbij warmte en koude via een warmtewisselaar worden opgeslagen in de bodem.

van de indicatoren en thema's in HNN¹⁵ in ieder geval de volgende aspecten van circulariteit te beschrijven:

- milieu-impact: circulair bouwen en slopen;
- materiaalgebruik: de mate van gebruik van duurzame materialen (zoals houtbouw) en afvalreductie, afvalscheiding en recycling;
- waardebehoud: het behouden of bevorderen van de deeleconomie. In het gebied werkt al een aantal bedrijven volgens een circulair principe;
- duurzame context: grijswater voor spoeling, retentiedaken en wadi's¹⁶.

Geef aan welke maatregelen, regels en/of acties worden ondernomen om te komen tot het behalen van de circulariteitsambities. Bespreek hoe dit past in de verschillende voorkeursconcepten voor circulariteit (vaak aangeduid met de R-ladder volgens Cramer). Bespreek ook of daarmee de ambities worden gehaald. Ga daarbij in op het gebruik van grondstoffen, energie, materialen en afvalstoffen. Beschrijf ook hoe dit gebruik te voorkomen is en welke mogelijkheden er zijn voor hergebruik, recycling of het terugwinnen. Geef aan hoe de voortgang van de circulariteitsopgave wordt gemonitord. Maak hierbij gebruik van de genoemde indicatoren en thema's in HNN. Beschrijf hoe de monitoring zich verhoudt tot circulariteitsopgaven en –monitoring in andere relevante gebiedsvisies (zoals de Omgevingsvisie Den Haag en de visie voor het CID).

Beschrijf in hoeverre de ambities op deze aspecten van circulariteit invloed hebben op de manier waarop afvalinzameling binnen het gebied wordt gerealiseerd. Ga daarbij in op HNN. Wanneer verschillende logistieke varianten mogelijk zijn die een ruimtelijk effect hebben, neem dit dan mee in het bepalen van de alternatieven. Dit geldt ook voor de manier waarop de gemeente circulair bouwen en slopen faciliteert: kiest zij ervoor om bijvoorbeeld een grondstoffendepot binnen het gebied te organiseren, of juist buiten het gebied, of zorgt zij op een andere manier voor het bevorderen van circulair bouwen en slopen? Beschrijf dit zodat alle aspecten worden onderzocht.

4.7 Natuur

Biodiversiteit en stadsecologie binnen het gebied

Uit het gemeentelijke beleid volgen verschillende doelen en opgaven voor groen en biodiversiteit. Pas het beoordelingskader hierop aan zodat er getoetst kan worden of de ontwikkeling bijdraagt aan de gemeentelijke doelen en opgaven. De Commissie adviseert om aanvullend de indicatoren biodiversiteit, stadsecologie en groen-blauwe structuur op te nemen in het beoordelingskader. Ga na welke positieve effecten bereikt kunnen worden en welke maatregelen hiervoor nodig zijn. Deze effecten beperken zich niet alleen tot (beschermde) natuurgebieden. Biodiversiteit kan namelijk overal verbeterd worden. Ook voor Laakhaven Centraal geldt dat er veel mogelijkheden zijn om de biodiversiteit te verbeteren in het plangebied zelf. Ga hierbij (indien relevant) in op de koppeling van vergroening van het

¹⁵ HNN gaat uit van drie thema's en negen indicatoren om circulaire bouwen concreet en meetbaar te maken. De drie thema's zijn: circulair materiaal, duurzame context en versnellers. Voor meer informatie, zie het raamwerk van HNN voor [Nieuwbouw](#).

¹⁶ Een retentiedak is een plat dak dat regenwater opvangt en stuurt op de afvoer of hergebruik van dit water. Wadi's zijn groene greppels in het stedelijk gebied die regenwater opvangen.

plan met daarvoor ingestelde certificering (zoals de BREAAAM Excellent¹⁷ of Paris-proof bouwen¹⁸).

Beschermde natuurgebieden

Beschrijf de mogelijke invloed van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig provinciaal beschermde gebieden. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden, geef hiervan de status aan én geef deze gebieden aan op kaart. Ook als het project niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben voor een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking). Deze moeten in het MER worden beschreven. Ga – indien relevant – in op mitigerende maatregelen.

Soms kan op grond van objectieve gegevens niet worden uitgesloten dat het voornemen, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Dan moet een Passende beoordeling opgesteld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.

De Commissie adviseert om de Passende beoordeling op te nemen in het MER, zodat alle milieu-informatie over het plan of project bij elkaar staat. Onderzoek in de Passende beoordeling of het zeker is dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. In de Passende beoordeling mogen bij deze beoordeling mitigerende maatregelen worden meegenomen. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast.

Beschermde soorten en Rode Lijst-soorten

Beschrijf welke soorten planten en dieren, inclusief in ieder geval de wettelijk beschermde en Rode Lijst-soorten, te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en hoe ze (wettelijk) beschermd zijn. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen op deze planten en soorten zoals gebouwbewonende soorten als vleermuizen. Denk aan verstoring tijdens de werkzaamheden en aan verlies van leefgebied of verblijfsplaatsen. Geef aan wat de gevolgen kunnen zijn voor de instandhouding van de betreffende soorten en beschrijf mogelijk mitigerende of compenserende maatregelen om deze effecten te voorkomen of te verminderen.

4.8 Ruimtelijke en stedenbouwkundige kwaliteit

Beschrijf en motiveer het ruimtelijk raamwerk en het ontwerp van de openbare ruimte van de alternatieven en breng dit in beeld met duidelijke visualisaties en kaarten. Geef aan wat de configuratie van de (middel)hoogbouw binnen de grotere schaal is. Geef ook aan welke ruimtelijke effecten deze configuratie heeft op de omgeving door bijvoorbeeld visualisaties te maken vanaf belangrijke plekken en lijnen in de omgeving.

¹⁷ BREAAAM Excellent is een certificeringsmethode voor een duurzaam gebouwde omgeving, zie de [website van BREAAAM-NL](#).

¹⁸ 'Paris-proof bouwen' is het bouwen van een gebouwde omgeving die voldoet aan de gestelde klimaatdoelen van Parijs zoals voor energiegebruik, zie bijvoorbeeld de [website van Duurzaam Gebouwd](#).

4.9 Cultureel erfgoed

Grenzend aan het plangebied zijn erfgoedwaarden aanwezig, zoals gebouwde monumenten. Daarnaast zijn Laakkwartier en de Stationsbuurt beschermde stadsgezichten. Bovendien kan de gebiedsontwikkeling invloed hebben op erfgoedwaarden in de bredere omgeving rondom het plangebied. Beschrijf de effecten op de erfgoedwaarden, waaronder die in de bredere omgeving van het plangebied. Ga in op eventuele randvoorwaarden die hieruit volgen.

Archeologische waarden

In de bodem kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Geef in het MER de archeologische monumenten en verwachtingen op kaart aan. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Gebruik hiervoor zo veel mogelijk primaire bronnen van informatie, zoals gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten. Mocht sprake zijn van een hoge archeologische verwachtingswaarde, doorloop dan de Archeologische Monumentenzorg (AMZ)-cyclus¹⁹ om de aanwezigheid van archeologische resten te bepalen. Beschrijf het proces voor wanneer er daadwerkelijk iets wordt gevonden.

5 Overige onderwerpen

5.1 Samenvatting en leesbaarheid

Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER en moet als zelfstandig document leesbaar zijn. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofd- en nevendoeelen;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de transformatie van Laakhaven Centraal en de alternatieven, en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

Leesbaarheid

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

¹⁹ Voor meer informatie, zie de beschrijving op de [website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#).

5.2 Leemten in milieu-informatie

Laat zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie is door gebrek aan gegevens, of waar nog discussie is over de interpretatie. Ook moet het MER de milieuaspecten benoemen waarvoor effectschattingen erg onzeker zijn of waarover onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of en hoe belangrijke, ontbrekende informatie op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Monitoring en evaluatie

In de NRD staat in paragraaf 3.5 dat het MER zal ingaan op monitoringsmaatregelen en procedures voor monitoring. Bij het MER voor het CID is een opzet voor monitoring opgenomen. De Commissie merkt op dat tot nu toe voor het CID geen monitoringsresultaten bekend zijn. Op het belang van monitoring is bij de adviezen van de Commissie over het CID en de verschillende deelplannen al gewezen²⁰.

In overeenstemming met de adviezen van de Commissie over de andere ontwikkelingen in het CID, adviseert de Commissie ook hier om vaart te maken met de start van de feitelijke monitoring en evaluatie. Hoe later de monitoring start, hoe moeilijker het wordt om bij te sturen. Besteed in het MER aandacht aan mogelijke maatregelen achter de hand in geval de doelen niet voldoende worden bereikt. Ga bij de monitoring in op de onzekerheden door de relatie met andere ontwikkelingen in het CID. Vertaal deze naar aspecten voor de monitoring waarmee de daadwerkelijke ontwikkelingen te volgen zijn, de bijdragen aan de gestelde doelen in beeld komen en inzicht ontstaat in welke milieueffecten zijn opgetreden. Gebruik daarbij het beoordelingskader van het MER en benut of sluit aan bij bestaande monitoringsprogramma's zoals voor mobiliteit, luchtkwaliteit en water.

Kijk vooruit naar informatie die (ook) relevant is in het kader van bijvoorbeeld de Omgevingsvisie en neem in het monitoringsplan ook de andere (woningbouw)ontwikkelingen in het CID en omgeving mee. Beschrijf in het MER hoe in de monitoring en evaluatie de beleving van bewoners en andere belanghebbenden wordt beoordeeld.

Laat zien hoe de resultaten van monitoring worden gebruikt in verdere ontwikkelovereenkomsten als onderdeel van het plan-, aanbestedings- en realisatieproces. Geef aan hoe wordt gezorgd dat er enerzijds voldoende ruimte blijft bestaan voor aanpassingen aan veranderende omstandigheden, terwijl anderzijds wordt vastgehouden aan randvoorwaarden en ambities.

²⁰ Zie bijvoorbeeld het toetsingsadvies voor het (aangevulde) MER voor de ontwikkeling Escher Gardens. Dit advies en de bijbehorende documenten zijn te vinden op de [website van de Commissie](#).

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ruwan Aluvihare BA. MDip LA
dr. Patrick Patiwaal (secretaris)
ing. Ben Peters
ing. Richard Ruijtenbeek bbe
ir. Harry Webers (voorzitter)
dr. Fred Woudenberg

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Tijdelijke Alternatieve Maatregel (TAM)–omgevingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project J11 “de aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject”. Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Den Haag.

Initiatiefnemer besluit

College van burgemeester en wethouders van Den Haag.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3964](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiener.nl
w commissiener.nl